

SZÉPIRODALMI

FIGYELEŐ.

11-ik szám.

Szerkesztői szállás,

hová a lap szellemi részét illető küldemények utasítandók: Üllői-ut és 3 pipacsa sarkán 11-ik szám.

Megjelenik e lap csütörtökön.

Előfizetés helyben házhoz hordva, vidéken postai szétküldéssel, *félévre 5 ft. egész évre 10 ft.*

Kiadó hivatal,

hová az előfizetési pénzek s minden a lap anyagi részét illető dolgok utasítandók: Egyetem-utca 4-ik szám.

AESTHETIKAI TANULMÁNYOK.

Az „Uj Magyar Muzeum“ füzetében *) egy hosszúnak ígérkezett cikksorozatból nem több mint *három* közlemény jelent meg értőlem, egy nagy nevű idegen nyomán, „aesthetikai előtanulmányok“ czim alatt, oly régen, hogy azóta mindenki elfelejthette. Mostani emlékezetbe hozatalával sem több sem kevesebb czélom, mint kijelenteni, hogy az akkor elejtett fonalat újra felfogom, és, a meddig lehet, szívesen folytatom. Némely előzmények után adtam ott a szépzészet, mint tudomány, három fő részének vázlatát, és pedig nagyon röviden az *első* vagy egyetemes részt, mely a műszép eszméjéről tanít, s ennek viszonyát a természethez s a teremtő elméhez röviden érinti. Adtam a *második*, vagy különös rész vázlatát, mely a műszép fogalmából levzeti a benne levő különbségeket, vagy a műalkatásnak fejlődő lépcsőzeteit, a különböző felfogási módok szerint. A mi ezután következik, *most* fog ismét folytatni, magam sem tudom hány cikkben, de oly szándékkal, hogy egykor talán kibővítve összefoglaljam, egygyé öntsem az egészet.

V.

Elő levén adva az eszmény és az uralgó felfogási mód, vagy aesthetikai világnézet — Goethe szerint Weltanschauung — fogalma, miről az aesthetika *két elsőbb* részét tanít, a *harmadik* azzal lesz elfoglalva, mi képen valósodik meg az eszmény bizonyos

*) 1854. folyam. márcziusi füzet 232., szept. füzet 180 lap és 1854 júliusi füzet 353 lapjain. I. II. III. IV.

érzéki anyagban, mint műdarab, műtárgy, azaz: mint állnak elő a különböző művészetek. Nem tartom fölöslegesnek, részint a nagyobb világosság, részint a mondottakkal való szorosabb összeköttetés tisztában tartása végett, némi bővített magyarázatába ereszkedni ezen első pontnak. — Ugyanis midőn valamely művészi elme a maga tárgyát megésmélte, azaz tisztába jött azon alapgondolattal, melyet művében elő akar állítani, alá van vetve az idő, korszellem által módosított, felfogási módjának, miképp ezt ama nagy aesthetikai két világ, t. i. a görög és keresztyén kor, felfogási módjai élénk tükrözik. Goethének, midőn Iphigénia tragoediáját megésmélte, Pyrkernek, midőn a Szent Hajdan Gyöngyei eszméjében megállapodott, át kelle magát tenni az illető világnézet, ugymint elsőnek a görög polytheismus, másodiknak a héber monotheismus elemébe. A tárgy mihelyt a művészi agyban műtárggyá érett, legott tudni kell a művésznak, minő alakra van készen, vagy képesítve. Az nem tesz különbséget, hogy szobor vagy föstvény, vagy költemény lesz-e a mű; ez mindegy. Valamennyi műfaj kénytelen fölvenni az idő arcját, és így bátran állithatjuk, hogy a *jelvi, remek és regényes* (symbolicus, classicus, romanticus) műalakok közül, a mint ezek jellemző vonásaikban röviden kifejtettek, valamelyiket kell választani. Eszabály alól a műtörténelem nem mutat kivételt. A három görög tragicus művei egymásutáni következésekben, mint időjelenségek, már ide bizonyítanak,

és a „Lelánczolt Prometheus“ szerzője igen is kivihetően *jelvi* (symbolicus) felfogást mutat „Antigone“ szerzőjéhez képest, míg Euripides csakugyan a *romantikai* alakot valósította meg, midőn kilépve a Sophokleszi remekség választékosságából, mintegy tulmegy a *költői* határon és feltünően észre hagyja vétetni műveiben a kor *bölcsészeti* elemének tulterheltségét; mihez még az is számitandó, hogy több tragoediája népi közmondáson kezdődik. Sőt maga az öreg Homér is a szerint különbözik magától két nagy művében, a mint hőskölteményei eszményét, a kebel fogamzásakor, alakulni észrevette; és az Iliás a *remekbe*, az Odyssea pedig a *regényesbe* játszik. Nincs különben a főstészek és zeneköltőkre nézve. Henszmannak épen azért tetszik jobban Rubens mint Rafáel, mert ő a jellemzetesnek ad elsőséget a műalakok között; Goethének, Szontagnak azért jobban Rafáel, mert mindkettő a remekformát becsülte jobban. Ha pedig a szobrok közül például a Laokoon-, meg Niobe-tömb, és a medici Vénus, meg a Vaticani Apoll között kellene választást tenni: levén eme két utóbbi az ideális remek, amazok az erősebben jellemzett regényes nemben tartva; igen könnyű a következtetés: kinek, melyik fogná inkább megnyerni mütetszését.

A mi e három műalakot illeti, az idő szerint rendesen úgy váltják fel egymást, mint a görög tragicusok sora mutatja. Ez az eszme nyilatkozásának oly szigorú egymásutánja, mint az, hogy minden dolognak első a kezdete, utolsó a vége. S ha tehát, idő szerint, első a jelvi műalak kifejlése: magától értetik, hogy a szép művek is ez alakot öltik fel leghamarább, de más részben az is igaz, hogy az egyes műfajok közül az szokott legegőbb fejlődésnek indulni s tökélyre jutni, melynek a jelvi műalak legjobban megfelel.

De melyek lesznek a különböző műfajok, vagyis, mi teszi az aesthetika *harmadik* részének tartalmát? E részben szükség vizsgálni az alkotó képzelődés viszonyát azon érzéki anyaghoz, melyben képeit, vagy műeszméit előállítja.

A képzelődésnek általában szüksége van *alajra* (substratum. Subjectum: alany; substantia: állomány, állag), melyet meglep-

jen, melyre, vagy melyben lerakja, ily módon érzékelhetővé tegye, eszmei tartalmát. Ezen alaj nem vehető más világból, mint a közvetlen érzék, vagy külső tapasztalás világából. Általa nyer testet, szint, moza-mot, vagyis miségi határozományokat a képzelődés, tehát azon anyagi vagy érzéki elem által, melyben leghozzáméltóbban birja magát érzéseink elé hozni. És ime ez amaz anyaburok, mely a szellemet összeköti a kültermészettel, s találkozni engedi az egymástól oly távol, már-már összehozhatlan messziségbe eső két végletet: az anyagot és szellemet a művészetben. Itt lép egységbe a kettő. Ha tehát van tartalom, élet, elevenség, gyakorlatiság a világon: sehol több mint a művészetben. Innen hatása, munkáló ereje az emberiség, azaz szív és lélek együttes művelésére, mit a tudomány annál szivesebben hirdet, mennél inkább hivatkozhatik, belátása mellett, az emberiség tör-ténetére.

Azon tapasztalati világ, melylyel egyesülve nyer határozottságot a képzelődés, leginkább a szem és fül világa. A szem, mint tudatik, fölfedezi a térbe eső tárgyakat. Előtte pompázik a természet színjátéka, neki nyílik meg a szem, melyen által a lélekbe lát, az állati és növényi életet igyeli, továbbá övé a nagyság, kiterjedés és minden külső mozgás. A tapintás nem oly ideális érzék, de mégis van befolyása a művészetbe, a mennyiben bizonyosságot tesz közvetlenül a testek fölszine, sulya, nedves vagy száraz, puha vagy kemény voltáról; igazolja, sőt élesíti a látást. Így a szem a tér művésze, alkotója; általa vevén idomot a képzelődés: legott megjelen a kitünően térbe eső művészet, melynek különböztető jele külsőség, azaz kinyulás, emelkedés, terjedés az ürben, határozói levén a vonalok, s ezekből származó geometriai alakok: szöglet, iv, kör. Azonban itt a szem művészete még nem fejtette ki magát teljesen. Az, a mi pusztán tértani vonalokban határozódik, úgy szólva, csak keret, de mégis *nagy* mértékét birja meg az eszme kifejezésének, s előáll a külszépség, a leganyagibb alakban, s leszen a képzelődés *tértani*: a művészet utána *architektura*. — Ha eme külsőségtől nem ugyan megválva, de a tért betöltve, már nem csak abstract, életnélküli vonalok-

ra, hanem ellentétesen a geometriai alakoktól elütő eleven, teljes formákra támaszkodva lel magának kifejezést a képzelődés, leszen *plastikai*, fenkölt; mely szerint mintegy belőlről látszik külsővé magasodni a tárgy, mikép a dombor művekben tapasztaljuk; a művészet pedig, mely utána születlik, leszen *szobrászat*, a legalakibb műfaj. De a szemé a színek is, vagyis a fény. Ha ennek elemeiben dolgozni vonzatik a képzelődés, előáll mint *festői* és szüli a *képvirást*.

Másik világ, mely a művészethez anyaggal vagy érzéki elemmel járul, a hallás vi-

lága, és szorosan időbe esik. Az elfoglalt, betöltött idő: hang, mint a betöltött tér: szobor. Ha elménk az idő elemében rakja le gazdagságát, leszen a képzelődés *zenei*, s a művészet zene, ének: *hangászat*. Az ének már félig beszéd, de ha az érzéshez szóló hangokon tulmegy a kiállító képzelődés, a külsőtől befelé forduló irányban találja az értelemhez szóló hangokat vagyis a *beszédet*, s leszen a képzelődés *költői*, s a művészet ez uton *költészet*. Így és ennyi módon leszen külsővé az eszme vagy művészi gondolat az érzéki világ segítségével.

(Folytatjuk.)

ERDÉLYI JÁNOS.

K Ü L I R O D A L O M .

UJ SZÉPTANI KISÉRLET.

(Vége.)

A baj tehát az, hogy ha egyetlen szépségi fajképet fogadunk el, ennek vagy szörnyetegnek vagy határozatlannak, s így a szépség eszméjével mind a két esetben ellenkezőnek kell lenni; ha pedig megengedjük, hogy több határozott fajkép van, ez azonnal a végtelenig szaporodik.

Lévêque elmélete szerint, valamely lény szépsége attól függ, mennyire felel meg faja eszményének. De nincsenek-e lények, melyek bármennyire megfelelnek is fajuk eszményének, mégis rúttak? A szerző maga elismeri, hogy például a disznóban, szamárbán, varangyosbékában hiányzik a szépség. E szerint rútt eszményeket is el kellene fogadnunk.

Vagy szép talán a szerecsenyek eszményi fajképe? — Koránsem, ugymond szerzőnk, s előszámlálja azon vonásokat, melyek az emberi természet, főt, arcot rúttá teszik, és megjegyzi, hogy e hibák által az életerő megszegi törvényét s vét a rend ellen. De midőn azt mondja, hogy minden rútt vonás a rend megszegése, nem mond-e vádat a természet és alkotója ellen? nem tekinti-e az állati nemzedékek változatos folyamát örökös elterésnek az isteni rendtől? S mi is legyen azon rend, melyet emleget? Az volna-e rendén, hogy szerecsenyek ne legyenek? se disznók, se pókok? . . . Itt hát ismét e két eset áll elő: ha az eszmény csak a faj általános kellékeit foglalja magában, akkor valamennyi egyén szép, kivéve a szörnyeket; ha ellenben a faj általános kellékein kívül, a szépség minden külön kellékét is magában foglalja, akkor valamennyi egyén rútt, s a természet örökös lázadás az eszmény ellen.

A szépségnek Lévêque által fölállított nyolcz kelléke közül a többi sem mind kifogástalan. Nem mondhatjuk-e például, hogy az „egység“ és „változtatosság“ nem annyira a szépség különös vonásai, mint inkább minden lét s minden élet általános föltételei? — Hát az „öszhang“? Ezt a szerző meg sem határozza pontosan s majd a szépség egyik elemi kellékét, majd meg az egységnek és változtatosságnak egyesületét érti alatta. — Az „illőség“-et igen önkényesen úgy határozza meg, hogy az nem egyéb, mint a szép tárgyaknak a legkedvezőbb környezetbe való helyezése; így hát azt maga a szépség merőben külső és viszonyos kellékévé alazza, holott belső és föltétlen kelléknek kellene lennie.

A szépzészet lélektan után következnek a szépzészet tárgylagos része, a szépzészet metaphysika; — de mi történik? A szerző már a lélektani részben a metaphysikát is kimerítette, s nem mond többé újat, csak a mondottakat ismétli. Azon egy haszna van mégis további fejtegetéséből, hogy elméletét egyszerűsíti s a szép nyolcz kellékét háromra szállítja (mint Jouffroy): hatalom, nagyság, rend.

A harmadik rész a művészet elméletét foglalja magában s egyenkint tárgyalja az építészetet és kertészetet, szobrászatot, festészetet, zenét és táncot, költészetet, ékesen szólást. Bevezetéseken a szerző általában a művészet céljáról értekezik, s ez munkájának ismét egyik legjelesb részlete.

Azon egyszerű kérdést, hogy mi voltakép a művészet tárgya, újabb időkben nagyon összebonnyolitották. Így többek közt azon híres mondással, hogy a művészet célja csak maga a művészet, ennek önállását akarták biztosítani; s nem hivat-

koztak-e rá épen azok, kik a szeszély, a képzelődés uralmát, a rút tiszteletét, a mű-nemek keverékét, az egyetemes zavart állapították meg? a művészet függetlenségét nem magyarázták-e úgy, hogy a művész a szépen kívül semmi egyébnek sem tartozik tisztelettel? hogy se hazája, se vallása, se családja? hogy lángesze jogánál fogva lehet akár istentelen, akár mocskos, akár legnagyobb mértékben erkölcstelen? — Az igaz, jó és szép oly szoros kapcsolatban vannak egymással, hogy a szép ellen vét, a ki a hamisban és rosztban keresi, s kétségtelen, hogy a művészet függetlenségének meg van a maga határa; de azért a művészetnek saját eredeti célja van, nem az például, mely a vallásé, vagy erkölcsé, vagy tudományé. A nagy művészek egyetlen ura a természet, de ezt sem másolják, hanem szabadon magyarázzák.

Lévêque a művészet céljára nézve Jouffroy nyomán halad s a kifejezés elméletét fejtegeti. Minden lény akadályokkal találkozik fejlődésében; az akadály — a földi lények törvénye — szüli a harcot, erőlködést, romlást, rútságot, szenvedést. A művész oly világot alkot, hol az akadályok megszűntek s a lények szabadon, teljesen, öszhangosan fejtik ki tehetségeiket. A szépség voltaképp az erőnek és életnek hathatós, öszhangos, fesztelen kifejlődése levén, e világ lényei szépek lesznek. Mi tehát a művészet igazi föladata? Lefesteni a lényeket — nem másoknak, mint a minők, de nem is olyanoknak: hanem a minők volnának, ha az akadályok, melyek eléjük gördülnek, az anyag, mely lebilincseli, a korlátok, melyek zavarják, elenyésznének. A művészet e szerint úgy utánozza a természetet, hogy az akadályokat csökkentvén, a korlátokat elhárítván, a lények egyediségéből azon vonásokat választja ki, melyek legjobban kifejezik a czélt, melyre törekszenek, a többi vonást pedig mellőzi; s midőn a művészet így utánozza a természetet, egyuttal túl is tesz rajta, mert jobban fejezi ki, a mit lelkünknek mondani akar.

A művészet főtörvénye tehát a kifejezés, a művészet nemei pedig a szerint sorozódnak, a mint kisebb vagy nagyobb mértékben kifejezők.

Legalul van tehát az építészet, mert legkisebb mértékben fejezi ki a természet valamely eszméjét. De általában fejez-e ki az valami eszmét? — Sokan tagadják, s a szabad kifejezés elméletét épen az építészet alapján támadják meg. Az épület nem arra való, hogy a művész benne valamely eszméjét vagy akár csak ötletét testessítse meg; az épületnek bizonyos rendeltetése van, s minden részének bizonyos meghatározott használatra kell alkalmazva lenni. A ki egyházat, zsinagógát, mecsetet épít, az isteni-tisztelet tartásaihoz idomítja egész tervét; a ki kórházat, annak a betegek ápolását kell szem előtt tartania; s a kitől pénzsarnokot kívánnak, nem építhet görög templomot. Lévêque e kifogás megczáfolá-

sában meg nem elégszik Lamennaïs magyarázatával, mely szerint a művészet az összes világ-egyetem utánzata levén, az építészet szintugy alapja a művészet többi nemének, mint a szervtelen anyag roppant tömegeiben az élő világ csirái lappangnak. Lévêque előrebocsátva, hogy minden épületnek van bizonyos gazdája, akár isten, akár ember, az épületnek, mint műnek, lényeges föladatát abban látja, hogy gazdája lelkét fejezze ki. Ha az építész csak az épület czélszerűségével, használhatóságával gondol, nem szabad, hanem szolgál, nem művész, csak mesterember. Csak akkor művész, ha eszében tartja, hogy lakást alkot, melynek ugy egészében, mint valamennyi részében isteni vagy emberi lakója jellemét kell tükröznie. „A szép templom” — ugymond szerzőnk — „fölratok és jelvények nélkül is tudatja velünk, hogy isten lakja: a szép palota, hogy hatalmas és királyi lélek; a szép vár vagy kastély, hogy fajukra büszke lelkek székelnek benne; a bájos és egyszerű villa, hogy középszerűkben boldog lelkek menhelye; a színház, hogy tág és számos padjai látnivágyó lelkek sokaságát várják. A zárda imádságba s tanulmányba merült, kiábrándult, magányos lelkekről beszél; az alacsony szűk sirbolt, melynek se nyílása, se levegője, se világossága, némán és mozdulatlanul hirdeti, hogy a test ott van, de a lélek elszállt.”

A kertészetben az építészet és természet egyesületét mutatja föl a francia szépész. A kert annál szebb, minél tökéletesebb arányban egyesül benne a kettő. Versaillesban igen sok az építészet, kevés a természet; a következő század viszont — mint Raincy, Ermenonville, Moulin-Joly bizonyítja — a természetnek engedett kelletinél többet. S Kent épen úgy vétett, hogy teljes hűség kedvéért holt fákat is ültetett a kensingtoni kertekbe, mint Le Nôtre, hogy Marlyban és Trianonban mértani idomokba kényszerítette a fákat. A legszebb kerteket Olaszországban találni.

A munka bírálatát Saïssét a szépészetnek, mint önálló tudománynak, méltánylásával fejezi be.

Nem tudjuk megmondani, mi a szép; hogyan legyen hát róla tudomány? . . . Igaz, hogy maga Platon, csak nemleg határozta meg a szépet (mert azon híres tétel, hogy „a szép a jónak fénye,” Plotintól ered); igaz, hogy általában sem a régi görögöknek, sem az újabb kornak nem sikerült a szép titkos mivoltát kimutatni, s a jövő rendszerektől sem várhatni egyebet, mint hogy mindenikök egy-egy mélyebb bírálatára lesz a szépség lényeges kellékeinek, egy-egy finomabb taglalata mind a külön-külön módoknak, a mint egy-egy nemzet, egy-egy kor, egy-egy nagy művész-iskola a szépséget fölfogja, mind amaz egyetemes valaminek, a mi a népek, századok és egyének különböző benyomásaiban és változó eszményeiben állandónak bizonyul: — de másféle haladást tapasztalunk-e a tiszta eszmékkal foglalkozó többi bölcselmi tudományban? Megmondta-e valaki, mi

a jónak mivolta? S Aristoteles ethikája, Cicero kötelességtana, Kant és Smith Ádám erkölcsi munkái mégis mindenha bámulatra méltó, üdvös könyvek lesznek S emeljük gondolatainkat még följebb, a szépen és jón túl, azon magasságba, hol minden figyelésünk elfogy, hol semmi hasonlósághoz sem támaszkodhatunk, hol maga az okoskodás leteszi a fegyvert, s kérdezzük, mi minden szép és jó, az összes rend és egész lét titkos kútfejének mivolta? Ki merné mondani, hogy e kérdést valaki megoldotta vagy valaha meg fogja

oldani? Hát azért tűzbe dobjuk Phaedont, és Descartes, Pascal s Leibnitz elmékedéseit? . . . Az örök feladatok vizsgálata iránt, ugymond Saisset, kedvet gerjeszteni sohasem volt szükségesebb, mint a mostani anyagiságban; és mi hozzátehetjük, hogy e vizsgálat mindig szoros kapcsolatban van az ember legmagasb érdekeivel s szinte közvetlenül hat vissza elménkre, kedélyünkre, erkölcsünkre: s a szépészet is örök feladat körül buvárkodik.

GREGUSS ÁGOST.

SZERB LAKODALMI DALOK ÉS SZOKÁSOK.

WESELY UTÁN.

(Mutatvány egy nagyobb munkából).

1. A menyasszony kivezetésekor.

Édes isten, oh milyen csodás ez!
Testvér testvérét vőfélynak adja,
„Vőfély, szent zálog legyen a testvérem!“¹⁾

2. Vőfély jöttekor.

Hijja hugát a várból a bátyja:
„Jöjj oh nővér, s nyergeld fel lovacskám,
Esküvőre hí az ifjú dóge,²⁾
Lánykájának hogy legyen vőfélye.“³⁾

3. Násznagy jöttekor.

Puska dörren, most meg újra másik;
Látni vélem hogy közelg a násznagy³⁾!

4. Zárt ajtó előtt.

Nyisd föl ajtód, nyisd föl kamrad gyor-an,
Hadd lássuk mi azt az ékes lánykát:
Szebb-e a lány a ki férjhez megyen,
Mint a lánykát kérető szép Rankó⁴⁾?

5. Menyasszony dicsérete.

Édes isten! oh milyen csodás ez!
Most mi ónért adtunk jó ezüstöt! . . .
Barna színű az, mig ez fényt játszik . . .⁵⁾

6. A lánytanítása.

Szép lesz neked nézni majdan este:
A leányka mint ül ipja mellett,
S mint sandít a mátkájára onnan;
Igy szól hozzá a leendő házas:
„Mért nézesz rám oh te drága lélek?“
„Rád tekintek én szép jelzett társam,
Vajh! akarsz-e adni jó tanácsot,

¹⁾ A két első sor ötlábú trochaeus, a harmadik sorban azonban dactylussá lesz a harmadik láb.

²⁾ Bizonyosan épen oly kép ez, mint midőn az egy-szeri bécsi bába a varga fiának egészségére így ivott: „éljen az ifjú koronaörökös!“ — De miért van itt épen ifjú dóge? Azt vélem, hogy ez vonatkozás Czernojevitsch lakodalmára, ki dögélnyit vett el.

³⁾ Ötlábú trochaeus. ⁴⁾ U. csak.

⁵⁾ U. csak. ⁶⁾ Ötös trochaeus.

Fordító.

Hogy mint járjak én anyád kedvébe?“
„Könnyen járhatasz jó anyám kedvébe;
Későn fekszel, és korán fölébredsz,
Elmégy vizért és az udvart söpröd
Másként mind kitépi szőke fürtöd!“⁶⁾

7. Esküvőre induláskor.

Páva indul, vőlegény ej, esküvőre.
Lép utána egy nőpáva,
Néz körül az ifjupáva,
Ifjupáva büszke Ranko,
Hogy jön-e a pávanője,
Pávanője büszke Ruxa?⁷⁾

8. A pohárhoz.

a) Vőlegény.

Bérczsövényen szarvas áttör,
És keres utat,
Mén utána egy nőszarvas⁸⁾,
Társt keres az meg!⁸⁾

b) Menyasszony.

Ej! pohár te, én pohárkám!
Mért vagy olyan szép?
„Nékem úri s nagy a törzsöm,
Igy vagyok oly szép!“ —⁹⁾

c) Menyecskek.

A nőszarvas a vizből iszik,
A jégről iszik, s izlik az neki,
Eljegyezettnek tiszta arany bor!¹⁰⁾

9. Főkötő feltevéskor.

A lány sáppadt, oh! nagyon,
Naplementtől reggelig,
És reggeltől szüntelen!¹¹⁾

⁶⁾ U. csak.

⁷⁾ Négyes trochaeus, de némelykor felkiáltásokkal (vőlegény ej!) kibővitve.

⁸⁾ A szerb lakodalmi dalokban a vőlegényt igen gyakran találjuk „szarvas“ által jelképezve; ebből önként következik, hogy a másik szarvas kit ábrázol.

⁹⁾ és ¹⁰⁾ E dal következő mértékben van írva:

— — — — —

¹⁰⁾ Két trochaeus vagy így váltakozik két dactylussal:
— — — — — vagy pedig így:

— — — — —

¹¹⁾ Mértéke ez: — — — — —

Ford.

10. Lakodalomban.

Rankó háza előtt egy almafa
Nőtt, az ága arany, s ezüst gyöke,
Ága arany, gyöngy a levél rajt'
Gyöngy a levél s az alma koráll mind;
Szürke galambok rája ülének,
És a galamb nyögdécele mind, mind,
Mind nyöge bűgva s kapkoda gyöngyhöz.
Kergeti mind Rankónak az anyja:
„Menjetez innen szürke galambok!
E fa fiamnak nőtte magát föl,
Nőtte magát föl büszke magasra,
Hogy betakarja a kiket ő hitt,
Hogy betakarja a borozókat!“¹²⁾

11. Ugyanott.

A menyasszony, Ruxa, hímez;
Varr, varr ő egy szürke solymot,
Szürke solymot szép Rankónak.
„Csak himezz nekem, szép Ruxa,
Csak himezd szépen a szárnyát;
Hogy ha szállok, ő suhanjon,
Hogy ha járok : ő csillogjon!“¹³⁾

¹²⁾ A ¹⁰⁾-el ugyanazon mértékben.

¹³⁾ Négyes trochaeus.

E lakodalmi dalokat nagy részt a násznép, karokat alkotva, éneklí, s azok rendszerint azon cselekvényre vonatkoznak, mely akkor történik. Hogy e dalokat az olvasóra nézve élvezhetővé tessek, jónak vélem a szerb lakodalmi szokások következő leírását nyújtani, melyet csaknem szóról szóra Dr. K** Szerb szótárának házasság című cikkéből vettem át.

Szerbiában még ma is gyakran megy férjhez leány a nélkül, hogy vagy ifja őt, vagy ő ifját valaha látta volna; a szülők keresik fel egymást és — értekeznek. Ha az atya fiát megházasítja, nem annyira a mátkát vizsgálja, mint a családot, melynek az tagja. A leány sem meri sem az atyjának, sem a testvérének megmondani, hogy ő ezt a bizonyos ifjat nem szereti, mert atyja ugyanis ahhoz adja.

Itt (Szerbiában) a leánynyal nem lehet pénzt remélni, sőt sokszor a kérő ajándékoz p. o. testvérének csizmát, vagy felöltőt, az anyjának egy öltöző ruhát, így a nővérének és a többieknek is valamit, kiváltképen pénzt, mely a házbéliek közt elosztatik.

(Vége a jövő számban.)

SZÉL FARKAS.

T Á R C Z A.

A SZERKESZTŐ, OLVASÓ ÉS KÖLTŐ.

Lermontoff Mihálytól. *)

Szoba befüggönyözve. A költő egy nagy korosszékből ül a kandallónál. A kandallóhoz támaszkodva áll a költő előtt az olvasó, kezében szivar. A szerkesztő belép.

Szerkesztő.

Jó hogy beteg lett valahára:
A nagy világ poros zajában
A költő küzd, viv mind hiában,
És nem találhat szent utjára.
Ezernyi kép önkényüleg
Zavarja, üzi, meg-meghatja,
Szeszélyinek lesz áldozatja,
Vagy mások véleményinek.
Izgatva és mohón sietve,
Mindent csak érint hirtelen,

*) Lermontoff Mihály a legjelesb orosz költők egyike; szül. 1811. elesett párbajban 1841-ben. Költeményeit az eredeti oroszából nem rég fordította németre Bodenstedt, még pedig, a német kritika egyhangú véleménye szerint, igen sikerülten (Michael Lermontoff's Poetischer Nachlass zum Erstenmal in den Versmassen der Urschrift mit Hinzuziehung der bissher unveröffentlichten Gedichte aus dem Russischen übersetzt v. Friedrich Bodenstedt. Berlin 1852). Az itt közlött költemény Bodenstedtől van fordítva, az eredeti mértékében.

Le poètes ressemblent aux ours, qui se nourrissent en suçant leur patte. Inédit.

Valódián hogy teremthetne?
Nem érhet így semm sem.
Adjon halát istennek érte,
Ha számkiűztek, bár halálig,
Ez a magány áldássá válik;
Vagy kegyből a börtönbe dobták,
Erőt fejt ki az elhagyottság;
Avagy talán betegség érte,
Balsorát a múza kísérte.
A fájdalom dalokban enyhül,
S a szenvedések zajlatán,
Felszínre tör mindaz szívéből,
Mi ott csak szunnyadt volna tán.
A költő gyakran szerfelett
Táplálkozik fájdalomibul,
Ha az, mit mélyen érezett,
Könnyen rimekbe alakul.
A köny gyöngyök kristálya lészen
A versnek foglaltványiban,
A búban öröm várja készen,
Nem szenvedett haszontalan.
Lapom számára, most ujjában,
Ugy-é már irt is valamit?

Oh nem!

Költő.

Szerkesztő.

Lehetlen

Költő.

Nem, valóban

Ugyan mit irtam volna, mit?
Megénekelve minden földrész,
Hadd nyugodjék pennástul e kéz,
Kifáradt és elfásult minden
Az életben — úgy, mint a könyvben.
A népre szidalmat dörögnek,
Hizelgnek a fensőbb köröknek,
Az igazság nincs sehol itthon,
Ha mondják is, mondják csak titkon.
Csak csemege és üres phrasis
Lett már az izlés, a mai,
Alakok helyett, jó a báb is,
Hús és vér nem poétai.
Az ifju ember, ha ügyetlen,
Eszményi költő lesz ma itt,
A kedvesnek éneklí szörnyen
Erényét, arcját, bájait.
Magasztalják is érte s hogy!
És im a szusból már kifogy,
A nagy tehetség, szörnyü ész
Hamar megrothad és penész . . .
Eh, az én versem kire hat!?
Költészetem nem a divat.

Olvasó.

Tisztelt úr, rosz neven ne végye,
Ha kimondom az igazságot,
Mit mondok, százak véleménye . . .
Ugyan uram, ilyet ki látott?
Bizony vádammak van alapja,
Kezünket elpiszkolja lapja.
Mily rosz, itatós, im, papirja,
S a sok hiba a nyomtatásban,
Hát még a költő, a ki írja!
Hóbort, szegénység mind együtt van.
Milyen üres, ugyan mifajta,
Alakja sincs, kit hatna meg?
Az ember majd elalszik rajta,
Se nem hideg, se nem meleg.
A próza majd mind fordított cikk,
Külföldnek balgaságai,
A többi meg épen nem illik,
Mindent gunyol, mi hazai.
Hisz a regények és novellák,
Ha életünkből vannak véve,
A jót örömet eltitkolják,
És Moszkva mindig csúffá téve,
A tisztviselő sem kimélve,
Az élczbül immár rágalom lett,
Igy mázolja be nemzetünket;
Ha igazán is festenének,
S nem hazudnának sohase,
A költő, fia nemzetének,

A roszat nem mind írja le!
Csak bünt s hibát látnak mibennünk,
Pedig ha jól körütekintünk,
Ki szigorú is akar lenni
Hadd élesitse meg szemét,
A balfogalmat le kell tenni,
S külföldnek színes üvegét
Dirib-darabra törni szét.
Igy aztán tartalom, alak
Majd szépen összehangzanak.

Szerkesztő.

Mint ön, ugy látom a hibát,
Ugy van, költészetünk beteg,
De olvassa a kritikát
Lapomban, ez jól rója meg.

Olvasó.

Olvastam, nem találja nyitját,
Harangozni hallott ugyan,
De tornyot bizony sehól sem lát.
Bár mondja, hogy sok hiba van,
A szövevény most, majd a vég
Hogy játszta meg költőnk esztét;
S a mint tovább így fejteget,
Szór félig szégyelt élezetek,
Itt mesterkélte eszmevillámok,
Ott érthetetlen finomságok,
Hanem mindarról, mi fő lenne
A költésben, egy szó sincs benne.
És . . . és . . . bocsánat, uraim,
Az igazat kimondom, im!
A síma héjnak nincs bele,
Még tintátokban sincs epe.

Szerkesztő.

Igazságát mind érzem ennek,
De biz mentségem is való!
Nem tetszhetik minden mindennek,
Oly sértékeny az olvasó,
Ha kissé őszintén beszélünk.
Aztán gondolja még oda,
Hogy a közönség, melynek élünk,
Különböző s nem egy soha.
Eleget tenni így lehetlen!
Erőseknél a gyöngék többen,
A bölcs kevesb, mint a bolondok,
S a rosz izlés a mit szeret,
A fínom elfordul, nevet.
Mindég igaz lesz, a mit mondok:
A szív, az ész, izlés miveltség
Soh' sincs kiosztva köztünk egyiké,
De egy a pénz értéke mindég,
S mind, ki járhatja a lapot,
Jogot rá egyenlőn kapott,
Hogy követeljen, szidja, védje,
S legtöbb az ostobák beszédje,
Mert tudjuk, hogy a közönségben
Az ostobák vannak többségben.
Mit parancsol most az eszély?
A tömeggel békében élj.
S vajon a könyvek, csak mondjuk ki,

A lapoknál jobbak talán?
 A sokaságnak ír mindenki,
 S olvas, hogy olvasson csupán.
 Láthatni elég okos embert,
 Ki vásárol rossz könyveket,
 Mert ha egy könyv oly hirre tesz szert,
 Hogy hóbortos, rossz szerfelett,
 Mindenki veszi, kedve ellen,
 El is olvassa gépíleg,
 Csak elmondhassa : nem kedvellem,
 Még a papírt sem éri meg!

Olvasó.

De mily öröm, tapsol mindenki,
 E rímelők csoportiból
 Ha egy-egy igaz költő lép ki,
 Kiben az isten lelke szól,
 Egy költő, mint ez ur itten ni!
 Mily biztos és hű a vonás,
 Nagy ismeret, tapasztalás,
 Művészi célzat mindenütt,
 Erő és gyöngédség együtt,
 Minden munkája lelke-mása,
 Az örökszép nyilatkozása!

Szerkesztő.

De mit használna e zaj, harag,
 Ha nem dolgoznak az urak?

Költő.

Most mit is irjunk? Balgaság!
 Bár jó egy-egy nap s elszáll ismét,
 A költő hatva érzi keblét
 S a dal kihajt, mint a virág;
 És föllehellek könnyen, frissen;
 És megszólal bennem az isten,
 S mi untalan lelkemre támad,
 Nyugszik nyomor, gond és bubánat.
 Felbuzdulok, szívem dalforrás,
 Sebesen, mint a habra hab,
 A rim tolúl, egymásba kap . . .
 Oly csengő zaj, zsi bongó habzás!
 Édes hevület lep meg, im,
 Hogy minden eszmém, vágyom, álmom
 Kesergve, ringva játszani látom
 A dal kristály hullámmain.
 Mintha költőbe' a mi rejtve,
 Egy isten mind felkölténé,
 Daloknak lombja szövi bé.
 Az eszme szóhoz fűzve, ejtve,
 Zsinórra gyöngy a hogy szokott,
 Mindennel, mi rátamadott,
 Kibékül és csak gyönyört lát ott,
 Szépnek találja a világot,
 Megtisztulva minden mocsoktól.
 Mint próféta, ihletve úgy szól,
 Ellát a jövendők felett
 S terem a pusztuló romokból
 Reményt, szerelmet, új hitet.
 De mindezt ha olvassa majd
 Kijózanulva, felsohajt,
 Elszégyeli magát legott,

Plyesmiket hogy írhatott . . .
 Nem szép, becses előtte immár,
 Világért sem sajnálja, nem kár,
 Csomagját tűzbe dobja szépen,
 Hogy még hire-pora se légyen.

S valóban, ha csak szabadjában
 Korlátlan száll a képzelem,
 A ködbe', gőzbe' úgy magában,
 Mindabból a mi így terem,
 Túlszellemítve, finomítva,
 A költő hogyan alakitna?
 A műbíró hamar elejti,
 Kaczagja a világ s felejti.
 És mégis vannak éjek . . .
 Nyughatlan fekszem ott az ágyon,
 A vígasz, álom mind elhagynak,
 Sehoh az enyhet nem találom.
 Könyez szemem, a meleg párnát
 Reszketve gyúrom, szűm dobog,
 A fájdalmak rohamja jár át,
 Sehoh egy csillag sem ragyog,
 Minden sötét, nincs kegyelem,
 Hideg fut végig testemen,
 Szédít, megfagylal hirtelen.
 Mellemből egy mély hörgés tör fel,
 Zajgok zavart lázas beszéddel . . .
 Majd csendesülök, újra élek,
 S mintha varázslat szállna rám,
 Felém lebegnek régi képek,
 Elmult időknek alkonyán.
 Ott bájiban, megifulva,
 Szép, büszke termet csábit újra,
 Ismert hangját hallom megint,
 Mit veszték, visszatérem mind . . .
 Még az a szerelem, szemében,
 A régi búbáj ott az ajkon . . .
 Oh minden kékjét ki kell színóm,
 Mint akkor, szerelmünk perczében!
 És hinnem kell ismét ez arcznak,
 Ez arcz, e szem ismét megcsalnak.
 Ugy érzem, mintha égne, dúlna . . .
 A régi seb mind felfakad,
 Irok és érzek, irok újra,
 Érzés és toll egykép szabad.
 És így elűzve minden gondot,
 Kitárom mindazt, mit szívem
 Csak érze eddig és nem mondott,
 Mélyébe' elrejtett hiven :
 A gyöngédség s erőnek képét,
 Ifjúságom rá büszke még,
 E szívnek bűnét és erényét,
 Mily szenvedély és gyöngeség!
 A sok csapást, mi ére engem,
 Láthatlan, nehéz küzdelemben.
 A lángot, melyet hjába olték . . .
 Mily hit, remény és mennyi kétség!
 Az örömet, a bűt, a gondot,
 S mi a türésben bégyakorlott.
 Kimondani mindezt nem félek,
 El is ítélem szigorán . . .

Oh, mennyi mindent nem szégyellek,
S épen nem dicsérem magam.
Gyógyítani késő azt a fán,
Mi rajta megveszett korán.
Tettetni büszke voltam mindég,
Nyiltan gyűlöltem és szerettem...
És büszkébb, mintsem közölhettem
Voln' a világgal, mit így költék.
Mi szükség, hogy tudj' a tömeg,
Kedélyem mért hasonla meg?
Fájdalmomat eladjam pénzen,
S a sokaság gunynyal tetézzem?
Hogy rosszság és gyűlölet
Rám törjenek bőszült merészen.

S oly szent, komoly eszméimet
Galád hazugságnak kiáltásák,
(Mert az igazt meg nem bocsátják!)
És verseimmel mért tegyek kárt
Az ifjak ártatlan lelkében?
Mért háborítsam a jó polgárt,
S bohóbbá a bohót mért tégyem?
Mért verjem fel a vakság nyugtát,
Ís a tudásnak forradalmát?
Nem!... rejtegetve őrzöm mélyen,
Mit lelkem gondolt, érezett,
S nem vásárlók, ki mit beszéljen,
Ily átkos áron hirt-nevet!

GYULAI PÁL.

EGY ZENEBÖLCS ÉLETÉBŐL.

(V é g e.)

Az ellenpontok tanára hajlandó volt sarkantyuinak nyakát kitekerni, hogy e műszaknak szentelt helyen oly gorombán csökömpölnek, s lábhegyre emelkedve közlekedett a művésznőhöz, ki fel tudta fogni szellemi nagyságát, . . . mondani akart valamit. . . . a szó elhalt ajkain . . . erőlködött. . . s végre tremolózva ejtette kieszt:

— Kisasszony! . . .

Okoska kisasszony sejtett valamit, csak azt nem, a mit öregünk akart mondani. — Tehát szemérmesen lesütötte szemeit, s megátalkodott hallgatásnak adta magát.

— Kisasszony! szabadjon lábaihoz tenni mély tiszteletemet, kifejezni forró köszönetemet ha!! mit látok! . . . Okoska-csárdás! . . .

E szépen kezdődő, s véletlenül megszakadt beszédre Okoska kisasszony kénytelen volt felpillantani. Azonnal látta, hogy öregünk szemei kidiósodva függenek egy zeneművön, mely a zongorán oly helyre volt illesztve, hol minden látogató figyelmét magára vonhatta.

— Igen! — szólott sietve, hogy öregünknek segítségére jön — amaz Okoska-csárdást egy fiatal művész írta s nekem ajánlotta . . .

Hőfoki ur erre elmélyedt, kívül esett a földgömbön, s ilyen formán elmélkedett: „Abból ugyan semmisen következik, ha egy nagy művésznő holmi Ugri-féle tolakodókat tiszteletre ragad! . . . hány ünnepezt

énekesnőnek ajánlanak az ilyen ugroncok egy-egy sületlen dalt, oly reménynyel, hogy amazoknak himporáról rájuk is ragad valami; oly reménynyel, hogy a megtisztelt művésznő becsületből egy párszor elénekli a közönség előtt műveiket . . . elmegy a hire, hogy Ugri nagy zeneszerző. . . még Hollósi is énekli műveit . . .

Itt azonban Okoska kisasszony kifogyott türelméből.

— A mint látom, Hájás ur nagy műkedvelő, . . . vagy tán épen . . .

De mielőtt bevégezte volna mondókáját, hatalmasan elpirult. Mondani akarta ugyan is, hogy öregünk tán szerelmes, s ezért vált oly szótalanná; azonban észre vette, hogy bár e szót érezni lehet, a „Finom társalgó“ könyvében sehol sem fordul elő.

— Tisztelt művésznő! — válaszolt öregünk felrázkódva — bocsásson meg szorakozottságomért . . . Szabad tudakolnom a szerző nevét, ki boldog volt kegyét megnyerhetni? . . .

— Oh igen! tessék a czimlapon olvasni! Magyarhon legelső művésze . . . Ugri! . . .

„Nesze neked Ugri — gondolta erre a bölcs — most megkaptad a magadét.“ — És meg levén győződve, hogy Okoska kisasszony gunyolódik, így válaszolt:

— Kegyednek igen finom élezei vannak . . . de helyes! . . . jól van! . . . a kópé megérdemli! . . .

— Hogyan, Hájás ur! azt véli ön, hogy

gúnyolódtam? — És Okoska kisasszony egy egész kérdőjellé változott.

Hőfoki ur öreg ellenpont-tudóshoz illő ravaszsággal mosolygott. „Értem én a tréfát . . . nemde, ama csárdásban kegyed sok szépet talált?”

Öregünk meg volt győződve, hogy ily kérdésre a művésznő megint egy kétértelmű feleletet ad; de Okoska kisasszony szemének ártatlanságát nem lehetett félremagyarázni.

— Valóban — így szólott hitelre méltó őszinteséggel — valóban rendkívül szép, s kivált a mama mindég sirni szokott a lassujára, én pedig a frissére tánczolhatnám . . . aztán mit gondol ön Hájás ur! oly jeles művész, mint Ugri, rosszat nem is írhatna . . .

Hőfoki ur erre megsimogatta fejét s ezt kérdezte ön magától: vajon az egész megérdemli-e, hogy ama pujkát hordozza, mit az olasztól kapott. — Azonban boszankodását elfojtva viszont megszólalt:

— Ha szabad kérnem a kisasszonyt! ismertessen meg ama remekmű kellemeivel, s játssza el . . .

— Ha tudnék játszani, tiszta-örömet; de csak két hete, hogy tanulni kezdtem, s még a fekete csontokat sem ismerem jól . . .

— Mit? hogyan? . . . nem tud játszani?

— No s? lehet azon csudálkozni, ha valaki nem tud zongorázni? . . . hisz így is halálra gyötröm magamat azzal a sok cis-fis-gis-sel . . . s megvallom, úgy meguntam már, hogy örömeztőbb hallgatom Ugri ur elbeszéléseit . . . de mirevaló is nekünk a művészet? szegény atyámnak igaza volt, . . . hallgatni szép! . . . különben pedig cigány mesterség! . . .

— Hogyan? . . . és kegyed miért tanulja hát?

— Mert a mama úgy akarja . . . na hisz a zongora elég szép, de ha már csakugyan tanulnom kell valami zenét, megvallom, a gitare-t sokkal többre becsülöm.

Öregünk úgy érezte magát ezen rettentő szavak hallására, mint a kit erősen ráz a hideg, s jeges vízbe mártogatnak. — Azonban e megaláztatás nem volt elég, s hogy a szégyennek koronája is legyen, még tovább kérdezősködött:

— Valóban? kegyed nem zongoráz? . . .

ki játszott hát itt a napokban oly szépen, oly megható szépen? . . .

— Hahaha! . . . a mint szegény atyám szokta mondani, mikor a mamának magyarázott valamit: ennek hübnere van! . . .

„Hübner? az egekre! szóljon kérem . . .“

„Igen ám! hübnere van, s ha önt érdeklí, elbeszélem. — Van Pesten egy szegény vén bohó muzsikus, a ki . . .“

— A kinek neve Hübner? értem már! a ki oly pompásan játszik! oly nagy művész! a kit egész barátságommal fogok megajándékozni . . .

— Koránt sem így! csalatkozik ön; de ha nem enged szóhoz jutni, fel kell hagynom a mulatságos öreg leírásával . . . Ezen vén bohó muzsikus neve Hőfoki . . .

— Szent Cecilia! minden zenész pártfogónője!

— Mi lelte Hájás urat! tán ismeri? . . .

— És kegyed ismeri Hőfokit, szóljon az egekre! és kegyed ismeri?

— Megvallom, szeretném ismerni, mert a hogy Ugri lefestette mulatságos lehet. . . de uram! oly csudálatosan néz rám ön, hogy félni kezdek . . .

E szavak öregünket észre hozták, s minden erejét összeszedte, hogy a mig lehet Hájás Benedek szerepében maradjon. Azonban egy rossz daemon untalan szurkálta oldalát s így válaszolt . . .

— Semmi . . . semmi tisztelt kisasszony! felette nagy multságomra lesz, ha elmondja a mit tud azon vén bohó . . . vén bohó . . .

— Hőfokiról nemde? csudálatos neve van; én is alig tudtam megtanulni . . . Tehát, Ugri remek egy művész, s ezen kívül igen jó társalkodó, mindjárt látszik a modorából, hogy, ha elszegényedett is, nemes családból származik. — Azt mondja Ugri, hogy az a bizonyos Hőfoki rettenetes egy különöz, egy szurtos frakkban jár, mely nem ismeri a kefét; czilinder kalapjának egyik oldala mindég be van ütve; gyakran reggel elfeledi, hogy este nem oldta le nyakkendőjét, s még egyet köt rá; csak vasárnap mossa meg a kezét; hétköznap nem ér rá . . . Ezen vén csuda állat — képzelje Hájás ur! ezen vén bohó azt hiszi magáról, hogy ő a harmadik legnagyobb muzsikus a világon: első Shakespeare, második Goethe, s a harmadik ő . . . aztán örökké componál . . .

többek közt irt egy macska-concertet is, melynek hallására nem lehet komolyan maradni. Ennyi szépet beszélvén Ugri, nagyon kíváncsiak voltunk a híres macska-concertet hallani . . . No s Hájás ur! ez lehetett azon szép zene mit ön hallott . . . Ugri olyan magyarázatot mond hozzá, hogy csupa mulatság! s a mi fő, a vén bohó azt hiszi, hogy ennél szebbet soha senki nem irt . . . hogy is nevezi csak! . . . csudálatosan hangzik . . . Ugritól mindég megkérdem, mégis elfeledem . . . de hisz most jut eszembe, maga Ugri is azonnal itt lesz . . . négy óraker lezkeje van . . . Hájás ur! Hájás ur! hová siet ön? . . . ne genirozza magát! . . . az én tanulásom úgy is csupa komédia . . . abból áll az egész, hogy Ugrit leültetem s megzongoráztatom . . . hahaha! pompás lesz! maradjon ön Hájás ur . . . a macska-concertet is eljátszatom . . . épen jókor! épen jókor! (itt Ugri ur belépett) . . . jó napot Ugri ur! . . . mondja csak! hogy nevezik a macska-concertet? . . .

Ugri — a fiatal lángész — egész otthonossággal válaszolt: „A macska-concertet nevezik sphaerák harmoniájának . . . de reményelem, ma megkímél nagysád e badarság játszásától . . .“

Hőfoki ur e szavakra egészen feledte Hájás Benedeket; a fiatal lángész elé állott . . . arcán setét, haragos felhők tornyosultak, s a sujtó villámokat csak a jelszó tartoztatta vissza. — Ugri ur azonban e jelszót nem várta be, s érezve büneinek nehéz súlyát, rémülten szaladt vissza, feledve az illemet, hogy legalább meghajtsa magát; feledve Okoska kisasszony leczkéjét . . .

„Ugri ur! . . . Ugri ur! . . . — kiáltott Okoska kisasszony az ablakon kihajolva — Ugri ur! jöjön vissza! . . . megharagszom! . . .“

De mind hiába! Ugri ur nem félt úgy Okoska kisasszony haragjától, mint az ellentételekkel fegyverzett öregétől.

Ezután Okoska kisasszony nagyot nézett, s ártatlan szemei az egészben semmit sem láttak.

Hőfoki ur pedig haragjának tetőpontján — miután az ellenség egyik szárnya megszaladt, a másikat is meg akarta szalasztani, s már épen tátotta a száját, hogy ki mondja :

„Im itt áll Hőfoki! kiról a bárgyuság nyilai lepattannak!“

De öregünk nyelve leszegződött, egész teste kövé változott; feledte Hőfokit, Hájás Benedeket, Papucsit, Okoskát, s egész figyeleme egy belépő nőalakon központosult.

Okoska kisasszony megdöbbenve vonta magát egy távol szegletbe.

Mondom egy nő lépett be méltósággal, mint harag és boszuállás istennője, ki előtt a setétség fejedelme is hátrált volna, nem-hogy bizonyos macskazene és Okoska-csárdásból eredt szunyogdongás, mit szenvedélynek nevezünk, rögtön el ne hallgasson.

A nő magas, sovány alak; vékony mint egy meszelő-nyél. Arczát nagy mennyiségű magnesia borítja. Homloka veritékei — mert a fáradság miatt alig lélezkék — kimosták azon keresztül kasul menő árkokat, melyeket a magnesia betömött volt, hogy a sima arcz virágai közt a kis amorkák annál kényelmesebben sétálhassanak.

E nő rakva volt keleti gyöngyökkel, melyek még jobban elferdítették. Selyem köntösének s atillájának suhogása nem hasonlított azon kellemes zefirhez, mely a váczi utczában szokta üditni arszlánainkat.

— Papucsi! . . . Papucsi! . . . — kiáltott éles hangon, minden zugba mérges szemeket vetve — Papucsi! . . . te hitszegő! . . . Papucsi! . . . te áruló! . . . Papucsi! . . . te háladatlan koldus! . . . Papucsi! te alávaló Don Juan! . . .

Hőfoki urnak a rémület elvette minden bátorságát, eszébe sem jutott, hogy ilyen fergeteg elől legjobb szaladni, s az Okoskával átelleni szegletbe vonta magát.

Az özvegy pedig egy sápadt viasz alakot vont ki magával a mellék szobából: Papucsi urat.

Néma csend állott be.

Papucsiné asszony (mert ama nő Papucsi ur élete, boldogsága és egész világa: neje volt) kétségbe ejtő halk léptekkel közeledett férjéhez, s egyik kezével erre, a másikkal az özvegyre mutatva, piano hangon így szólott :

— Tehát itt azon vén pillangó! melyre vadászatot szokott ön tartani?

— Néném! az egekre! mit beszél? — kiáltott az özvegy lángra gyúlt arczczal.

Papucsiné asszony pillanatnyi szünetet

tartott, s megvetőleg méregette az özvegyet.

„Nem vagyok nénéd, soha sem voltam nénéd, s ha nénéd lennék is, megtagadnálak . . . fiatalabb vagyok öt évvel, négy hónappal s huszonhét nappal . . . de mondom, megtagadlak; nem vagy rokonom! nem is voltál soha rokonom . . . még leány korodban kimutattad rossz természetedet . . . most pedig elcsábítottad . . . elcsábítottad ez ügyetlen embert . . . pfuj uram! csudálkozom izlésén! . . . ha már valami fiatalabbat . . . szebbet . . . okosabbat választott volna hűtlensége tárgyául . . . mint saját neje . . . kinek örök hűséget esküdt . . . de egy ilyen vén asszonyt . . . kinek hajfestője van, hamis czopfot visel . . . fogai kihullottak . . . kinek a leánya is vén . . .

E gyöngédtelen szavakra az érdeklettek felelni akartak, de hasztalan törekedtek szóhoz jutni s legfeljebb ennyit lehetett kivenni az özvegy szájából :

— Kedves néném, álljon meg csak egy pillanatig, . . . azonnal félvilágosítom tévedését . . .

— Nem állok meg! . . . azért sem állok meg! . . . jer ide te Papucsi! te jó madár! . . . te pillangó kergető! jól figyelj szavaimra! . . . azt véled, hogy engemet hamis esküiddel elámitasz? . . . azt gondolod, hogy ha elbujdosol a világra . . . egy szót se szólj! . . . jól tudom! . . . azt gondolod ha elbujdosol a világra, meg fogsz menekedni? . . . csalatkozol! a föld alá is utánad megyek! . . . mindenütt hátad megett állok, s megakadályozom hűtlen tervedet . . . háládatlan sehnai! . . . megajándékoztalak szivemmel, fiatalságommal! zsarnokságod alá vetettem inagammat . . . de azért is daczolok! . . . el akarsz válni? . . . ne szólj! . . . el akarsz válni . . . megmutatom, hogy azért sem válok el! . . . most pedig, ha szabad kérnem férjem uramat : nyujtsa ide karját . . . vezessen el e gonoszság helyéről . . .

Itt pillanatnyi csend állott be, s Papucsi ur gépiesen megindult, hogy imádott nejét, kivel minden pillanatban a boldogságnak egy újabb nemét kóstolja, elvezesse. Azonban a visszavonás ördöge még nem tartotta elégnek a hallottakat, s addig sarkantyuzta zenebölcsüinket, míg ez magáról feledkezve — épen a beállott szün idő alatt — igen is

hangosan kezdett gondolkodni. Öregünk legalább azt hitte, hogy csak gondolja az alább következőket :

„Szent Cecilia! egy ilyen nő feljűlmi minden emberi józan fogalmat . . . ez már aztán nem is Okoska, nem is Kellemeke, hanem Dühöske és Tigriske . . .“

— Mit? ki merte ezt mondani? Kiáltott erre Papucsiné asszony mérgesen öregünk elé szaladva.

— No s asszonyom! válaszolt a megátalkodott öreg.

— Mit! egy muzsikus? . . . hisz ön egy muzsikus!! . . .

— Muzsikus!! kiáltott meglepetve az özvegy és leánya.

— Egy muzsikus asszonyom! kinek helyes fogalma van az illemlről . . .

— Hallod Papucsi? . . . és eltűröd, hogy egy muzsikus szájára kerüljek?

— Asszonyom! a kegyed szavai sértők!

— Egy muzsikus? ki pénzért muzsikál! . . . ha! Papucsi ur! most már tudom ki csábítgatja ama pillangók után . . . ezen muzsikus . . . ezen léha . . .

— Asszonyom! — és itt öregünk ajkai gunyosolyra vonultak — tegnap volt szerencsém látni egy bolond barom orvost . . .

— Igen . . . igen! én is ezt akarom mondani . . . Ön egy nyomorult csábító! ki feldulta azon becsületes polgár házi életét, ki miatt azon barom orvos kétségbe esett . . . elkergette feleségét . . . meg akarta ölni magát . . . s most is örzik barátai . . . mert ön miatt elvesztette esztét . . .

— Asszonyom egy szót se többet! vagy megfeledkezem magamról, s e fecsegések . . .

— Hallod Papucsi? . . . és te némán tűröd, hogy nődet egy muzsikus így megalázza? . . . várj! ezért lakolni fogsz! (és ökleit félelmesen mutogatta Papucsi urnak) . . . De szent egek! mit látok!! muzsikus uram! hol kaptuk ezen átitillát . . . hisz ez a férjem átitillája . . . jól ismerem, mert én vettem s az ügyetlen mindjárt másnap a vállát elpecsétezte . . . hát önnek mellénye sincs? . . . hisz ez is a férjemé . . . ne tagadja! jól ismerem e mellényt szóljon édes férjem! kié ezen mellény? . . . nos muzsikus uram . . . hahaha! igazán muzsikushoz illő . . .

E gunyos nevetés több volt a jámbor és igazság szerető öregnek, mintha arczul csap-

ták volna. Rohant kalpagja után; rohant ki az ajtón, miként Ugri ur a lángész; rohant végig az utcán és sarkantyuinak éles csőrömpölése a messzi távolból is viszhangzott.

Papucsiné asszony ezután még egyszer éreztette szemeinek hatalmát az özvegygyel és leányával, . . . megragadta Papucsi ur karját . . . jól magához szoritotta, hogy el ne szaladhasson, és távozott.

A zenebölcs letépte magáról a büszke magyar öltözéket, vissza bujt régi kopott ruháiba, s támlás székére vetette magát, mint a ki halni akar. — Az agyában nyargaló ellenpontok gunyos hahotával nevettek a megalázott szívet s hangosan kezdték énekelni e jól ismert régi népdalt

Lám megmondtam Angyal Bandi!

De mi lenne az emberből egy vigasztaló angyal nélkül?!

Ha Okoska kisasszony valóban oly nagy művésznő lenne, milyenek te képzelted — így suttogott e mézes ajku angyal — és ily művésznő beszélt volna műveidről oly lealázólag . . . akkor fájdalmadban széttörhetnéd lantodat, s megrepedt szíved örökre elnémulhatnál. De számba se vedd az avatlanok beszédét! taszítsd el magadtól a divatüres bábjaikat! ne figyelj a gonosz nyelvekre, mert

A rossz világ sokat beszél;
De azt mind elfújja a szél.

Öregünk tehát visszatért a régi kerék-vágásba, s legfeljebb egy pár éjjel látogatta meg álmait a baromorvos és Papucsiné asszony.

Végre eszébe jutott Kirnberger Laura, kit férje valóban elűzött.

Öregünk, ámbár nem érezte magát bűnösnek, úgy gondolkodott, hogy e nőtől bocsánatot kell kérnie. — Elment Laurához s töredelmesen bocsánatot kért. — „Uram! — válaszolt a tudós leánya — nemhogy megbocsátok önnek, de egyszersmind köszönettel tartozom. Valóban ez a gondviselés ujja volt.“

Az elmebetegségbe esett baromorvost pár hét múlva eltemették.

Öregünk látogatást tett Lauránál másodsor, harmadszor, negyedszer.

Kirnberger Laura ha ismerte volna népdalainkat, ez utolsó látogatáskor elénekli:

Azért hogy kend kicsit ragyás stb.

És fiatal tüzzel kezdett a zongoraját-zásához. Elkészült egy hangversenyre, melyben el fogja panasolni egész multja boldogtalanságát. A hangverseny utolsó száma öregünk kigunyolt „Sphaerák harmóniája“ lesz, melyben, a művésznő elmondja jelen boldogságát.

BARTALUS ISTVÁN.

S Z I N H Á Z.

(Vége.)

A sikerült reformok emberei nem lehetnek tragoedia hősei, kiknek egész élete elválszhatatlanul van nemcsak az utókor emlékében, hanem magában a nagy emberek lelkében is nagy eszméjükhöz kötve, csak akkor bukhatnak valóban egyénileg is, ha eszméjük megbukott, — s egyéni szerencsétlenségek, csapások, az emberi lélek ily magasztos régióiban bár fájdalmasak, megindító, de az érzés, melyet keltenek, nem tragicus érzelm. Még oly nagy ember is, mint egy V-ik Károly császár, kinek, a miért küzdött, nem sikerült maradandóan, s ki mintegy kimerülve zárdában végzé éltét, nehezen lehet tragoedia hőse. Annál kevesebb lehet a szerencsétlen Columbus, az egyénileg szintén szerencsétlen Guttenberg, s mások, kik martyrságot állának ki eszméikért, ha mindjárt megfeszítették volna is. Más az, ki Rienziként korát megelőzve, vagy mód feletti dicsvágytól

ösztönözve bukik terveivel, rendszerével együtt; ez esetben a nagy eszméssel azonosított férfiak is valódi tragicus érzelmet ébreszthetnek.

Szent István reformjai nem is voltak időelőtti, s korántsem oly erőszakosak, mint némelyek tán vélik. Vallásos tekintetben már korábban folyt a térítés, s különben is tudva van, hogy általában a népvándorlás népei nem idegenkedtek felettébb a keresztényen vallástól, úgy hogy a térítés csaknem magától ment, s Magyarországon a szentek közé igatott vértanúk száma elég csekély. Politikailag is meg volt törve az út — a nemzet már felhagyott volt nagyrészen a nomád étellel s állandó lakhelyén meg kezdett nyugodni — a sátrak eltűntek, s a helyett várakban és falukban lakott a magyar. A mi a királyi hatalmat illeti, a nemzet előtt legalább is oly népszerűnek kellett lennie Istvánnak, mint Nagy Lajos és Mátyás

valának. Történetek ellene részletes fellázadások; mint történetek Mátyás, a népszerű király ellen is; de hogy ezeket végleg legyőzé, mutatja, hogy a nemzet roppant többsége mellette volt. — Mert e győzelmeket nem zsoldos sorkatonasággal győzte le, melynek még azután századokig sehol híre sem volt Európában, hanem a nagyok, nemesek és jobbágyok (hűbéresek) segédelmével, a nélkül, hogy külföldi segítség által a szomszédok lekötelezettjévé tette volna magát. Szerző I. Istvánban oly királyt akart feltüntetni, ki reformatori buzgalomában az idegeneket magától úgyszólván az egész nemzetet. Ebben azonban történeti tévedést látok. István míg ép erőben volt, nem esett e hiba tulságába. Aggkorában tán, midőn az egész tragoedia lefoly, igaz lehet, hogy sok idegen volt körülötte; de ezeket nem maga, hanem a nagy befolyást szerzett Gizella és Péter hozta be a történet szerint. Így nem István hibája az, melyért bűnhődnie kelljen.

Nem akarok azonban történeti értekezést írni, annyival kevésbbé, mivel mindez bőven meg van már írva. Csak azt akartam kimutatni, hogy a történetben I. István király egyáltalában nem tragicus személy, s ha a költő a részletekben hű a történethez, s adatait nagy ügyességgel használja fel, részint hiányosan tünteti föl a király nagyságát, és a nemzethez való viszonyát, részint a mű egészét véve, ki van vetköztetve benne a történet a maga leglényegesebb vonásából.

Elvonatkozva a történettől, csak úgy véve a tragoediát, a mint van, nem találok benne a valódi tragicumot. A főszemélyt sok csapás éri; de e csapások legtöbbszörre nem a maga erkölcsi fogyatkozásából származnak, hanem másik gonosz-ságából, vagy pedig nem is hibája, hanem érényei miatt lakol. Fő csapás rajta fiának, Imre herczegnek elvesztése, kit utódául vélt fölnevelni. Innét szerföltötti vallásossága, az emberekben vetett együgyű hite vesztí el. Az apa lakol, mivel fia sokkal vallásosabb, hogysem a földi ügyekkel gondolna. Ez adat történetileg hű, s lélektanilag való; de a meglakoltatás, melynek mindig erkölcsi igazság kell hogy alapja legyen, kétképen is hibás. Imre herczeg nem ember, hanem ideálja a vallásosságnak és keresztyéni erkölcsösségnek, apja vallásos buzgóságának mintegy abstractiója más tulajdonok nélkül. Hogy a gonoszok közt vesznie kell, érthető; de az erkölcsi érzet épen abban talál kielégítést, hogy a mit ideáljának tart, boldoguljon, s a gonosz lakoljon. Az apa épen abban bűnhődik, ha fia áhitatosságát neki tulajdonítjuk, a mit a világ az érények és erkölcsösség tetőpontjának tart. Ha a szentírás az apákat a fiakban bünteti, kifejezi, hogy csak az apák *álnokságait* bünteti bennök. Másfelől, ha hiba hogy Imre herczeg egészen a vallásnak akarja szentelni életét, lehet-e felelős érte az apa? Hatalmában áll-e az apának olyanná nevelni gyer-

mekét, minővé akarja? — Igen, de kis mértékben. S épen sz. Istvánt illetőleg magából a műből látjuk, mennyire fájlalja folyvást az apa, hogy fia nem akar világi ügyekkel, a kormányzás gondjaival foglalkozni. Ha rajta áll, kétség kívül más emberré nevelte volna Imre herczeget. István e részben ártatlanul bűnhődik tehát, s a mennyiben ő oka, abban bűnhődik, a miben nemhogy megsértette volna az erkölcsi elvet, hanem épen a legnagyobb mértékben hódolt neki úgy, a mint a keresztyén világ a legmagasabban felfogja.

Az egész műben valódi igazságszolgáltatás alig van. A gonoszság mindenütt s a végén is határozottan győzedelmeskedik. A trónra vágyó Péter a legnagyobb mértékben sátni ember, színlelés, lelkiismeretlen gonoszság dolgában. Ő mérgezteti meg Imre herczeget, ő tolatja ki Vazul szemeit, kit Imre halála után István trónjára akar emelni, ő akarja meggyilkoltatni az agg királyt, s végre minden terve ördögileg sikerül. Ármányt szó még Szébusz és a királyné is — úgy hogy a gonoszság szerföltött erősen van képviselve — és Szébuszt kivéve, kit meggyilkolnak, csak a jók bűnhődnek a gonoszok által. E tragoediában, a helyett, hogy az emberi tévedés s az erkölcsi világtrendbe való ütközés szolgáltatná az igazságot, — mintha ördögök támadtak volna fel az alvilágból, az angyalokon boszút állani. Nemcsak a tragoedia, hanem minden költői mű általán véve sokat veszít hatásából, ha akár jó, akár gonosz külső cselzővényt kell használnia a cselekvény alkotására. Az emberi jellem önmaga hibái által való bűnhődése, s nem a külső megfenyítés képezi a költői igazságszolgáltatást, mely egy az erkölcsivel.

Részemről nem találtam oly sértőnek az Imre herczeg és Crescimira közötti viszonyt, mint a ki e lapok előbbi számában tett egy-két észrevételt e műről. Van ugyan e műben is sok erőltetve drasticus kifejezés, s többek közt a gyűlölet kifejezése igen kellemetlen, midőn vagy két helyett a gyomor és hányás emlegettetik, a mi valódi undort ébreszt — már pedig semmiféle költeményben nem szabad ennyire tul vinni a shakespearei erőteljességet. — Az Imre herczeg és Crescimira közti viszonyban, a mint a színpadon előadatott, a legtöbb művészetet láttuk. A megadott tárgy kényes és nehéz, a szerző, ha nem is teljes, de meglehetősen sikerrel vitte ki, s azt hiszem, Crescimira ébreszt legtöbb sympathyát minden személy közt. Hogy Vazul nem csak látásától, hanem halásától is megfosztatik, igen kegyetlen dolog, s nem értjük a szerencsétlenség ily tetőzésének okát. Megtette volna a vakság is ezen sajnálkozó hatást, s nem lett volna kockáztatva ez, hogy oly borzalomig fokoztassék, mi már nem művészi, midőn ama másik magában is határos a nem művészi hatással.

Ime a műnek csak általános vázára észrevételeim. A részletekről hallgatok: nem emlitem föl

a határos jelenetek mellett az indokolás némely hiányát, minő azon jelenetben igen feltűnő, a hol Istvánnal oly köznapián ígérteti meg félig a királyné, hogy Péter lesz az örökös, — nem ereszkedem az érzelmek festésének bírálatába: az eltalált szavak mellett sokat foglalnak magokban, minek nem sikerül azon érzelmet támasztani, melyeket a költő vél. Az előadás utáni bírálat csak

a fő és általános vonásokra, a drámai alkotásnak mintegy vázára terjeszkedhetik ki; de ez is elég, mert ettől függ leginkább a mű sikere. I. Istvánban az összeállítás a részletekben nagy ügyeségre mutat, s őszinte törekvésre a történeti hűség dolgában. De az alapot mind történeti mind költői szempontból hibásnak tartom.

SALAMON FERENCZ.

V E G Y E S.

— A magyar t. akadémia nyelv- és széptudományi osztályának hétfői (jan. 13.) ülésében *Pompéry János* lev. tag tartotta székfoglaló értekezését. Bevezető szavaiban szerényen úgy mutatta be magát, mint a ki semmi nevezeteseb tudományos mű által nem vivta ki e megtiszteltetést, melyben az akadémia részeltette, de folytonos journalistikai munkálkodása által igyekezett hatni a közvélemény s izlés nemesbitésére, s fejtegette a sok fáradsággal, kevés dicsőséggel járó journalistika fontosságát — kivált nálunk. Ez után felvett tárgyára: a *vígjátékra s vígjátéki jellemre* ment által. Megrögtta különösen mai vígjáték-íróink azon tév irányát, hogy színpadi s komikai hatás kedvéért az ügyetlen erény neveltségessé teszik, míg a finomított bűnt megkoszorúzzák, s ezáltal mételeyzőleg hatnak a közönségre, ez viszont az ilyesek megtapsolása által az írókra. Továbbá, a jellemekről szólván, kiemelés azon balságot, hogy mellék-személyek, például cselédség stb. a vígjátékokban oly confidens viszonyban állnak gazdáikkal, minőt az életben nem tapasztalunk. Utána *Budenz József* lev. tag, szintén beköszöntőleg (miután megemlíté, hogy midőn 1856-ban az *első magyar szót* hallotta, nem hitte volna, hogy néhány év múlva az akadémia nyelvtudományi osztályában mint *magyar nyelvész* tartsa székfoglalóját) a magyar nyelv rokonságairól értekezett, különösen arról, a mit ő vélt felfedezni, hogy t. i. a magyar nyelv, grammatikai és szókötési szerkezetében, közelebb áll a török, mint a finn nyelvhez, s a két nyelv — török és magyar — e tekintetben később vált el egymástól, mint a finn és magyar. Szótári hasonlatosság ugyan (egyes gyökszavakban t. i.) több van a finnel, mint a törökkel; azonban ez részint onnan esik, mert a török irodalmi nyelv sok idegen gyökkel teljes; s csak most kezdjük a török népszólást, különösen a keletázsiai, dsagatai nyelv járását tanulmányozni, melyben sok gyökszó majdnem azonos a mienkkel; részint mert a török hangtani változások rendszere még nincs tisztán felállítva s párhuzamosan kidolgozva a magyarral. Ez utóbbira hja fel a nyelvtudósok és akadémia munkásságát. — A titoknok egy szólaistromot

mutatott be Mándy Pétertől: „Ritkább magyar szók gyűjteménye“ czím alatt — továbbá tiszt. Méry urnak egy levélbeli ajánlatát Révay 89 eredeti levelének közlése iránt. Mindkettő a nyelvtud. osztályhoz utasított. Erre az elnök az ülést *összesnek* nyilvánítván Szabó József l. tag egy Párisban lakó hazánkfia, Czimegh János, találmányát mutatta be, miszerint állati és növényi rostok (selyem-, kender-, gyapotszál) vegytanilag fémmel (arany-, ezüst) vonhatók be, még a fonás előtt. *Kubinyi Ferencz* tiszt. tag pedig egy indítványt tön az akadémiai épület új tervének a hasonló czélra régebben kinevezett bizottmánytól közlése, s a honi művészet kellő tekintetbe vétele iránt, hivatkozván a méltányosságra, melyet az akadémia tudományos része az igazgató tanácstól és az építetető hármás bizottmánytól véleménye kihallgatása iránt megvárna; de a sikeretlen felszólalások eredménye csak az lön, hogy az akadémia (értvén ennek tudományos osztályait) elnöki leg e hatáskörét muló, az igazgató tanács rendelkezése alá tartozó dologban saját competentiája határaitra lön figyelmeztetve.

— A Kisfaludy-társaság pártolóinak küldendő *első* évi illetmény folytatásául megjelent: *Az Ember tragédiája* czímű eredeti drámai költemény, Madách Imrétől, s *Bede Ádám* regény II. füzete, melylyel az *első* kötet be van fejezve. Ezek szétküldése már foly; a még az *első* évről hiányzó 10—12 ivnyi füzet a 2-dik évi illetmény *első* füzetével fog szét küldetni.

— Lapunk közelebbi pár száma az ünnepi nyomdászünetek, a legutolsó pedig rendőri akadály miatt késett el; miért bocsánatot kérünk olvasóinktól. Talán majd csak rendbe igazodunk.

— A *Flóra* által megindítandó „Virágcsokor“ czímű hölgylap megjelenése f. é. aprilisra lön halasztva az engedély későn érkezte miatt.

— *Molnár*, budai színigazgató jelenti, hogy a pályadramák beküldési határnapja e hó 16-ka; bírái pedig: Dobsa, Egressy, Kempelen; a népszínművéké marcius elseje; bírák: Bolnai, Székely, Vadnai.

UJ KÖNYVEK *).

A rendszeres SZAVALLATTAN alaprajza. Tankönyvírta *Mátray Gábor*. Jövedelme a pest-budai zenedében megalapított magyar szavallattanszaki könyvtár gyarapítására fordították. Ára füzve 1 ft. 20. Vásznonkötésben 1 ft. 50. (Trattner-Károlynál, Pest.)

HELLÉN REMEKIRÓK magyar fordításban. Hatodik kötet. *Homér Iliás* II, III füzet. Görögből fordította folyó beszédben *Télly János*. Ára füzetenként 40 kr. (Lampel, Pest.)

MYRTUSLOMBOK. Költeményfüzér. Irta *Pados János* Ára ? (Gyurián, Pest.)

*) Hogy ez állandó rovatot minél teljesebbé tehessek, kéretnek a t. kiadó, illetőleg szerző urak, hogy az ujonnan megjelenő művekből egy-egy példányt, vagy legalább annak egész címét, hozzánk beküldeni sziveskedjenek.
A szerkesztőség.

MAGYARORSZÁG TÖRTÉNELME különös tekintettel a jogfejlésre. Főtanodai s magánhasználatul írta *Bocsor István*, történet- és államjogtanár. Első füzet. Ára 1 ft. 20. (Pápa, a főiskola betűivel.)

MAGYAR NYELVÉSZET. Szerkeszti *Hunfalvy Pál*. Hatodik évfolyam 5-dik füzete. Előf. Ára 6 füzetnek 5 ft. 25 kr. (Osterlamm, Pest.)

BUDAPESTI SZEMLE. Szerkeszti és kiadja *Csengery Antal*. Előf. ára 10 füzetnek 10 ft. (Emich, Pest.)

TARTALOM.

Aesthetikai tanulmányok. *Erdélyi J.* — Uj széptani kísérlet. *Greguss Á.* — Szerb lakodalmi dalok és szokások. *Szél F.* — A szerkesztő, olvasó és költő. *Gyulai P.* — Egy zenebölcs életéből. *Bartalus I.* — Színház. — *Salamon F.* Vegyes. — Uj könyvek.

Előfizetési felhívás

A SZÉPIRODALMI FIGYELŐ

aesthetikai, kritikai és szépirodalmi hetilapra.

A SZÉPIRODALMI FIGYELŐ első éve october végével lefolyt.

Nem szükség mondanunk, mennyi akadályal kellett küzdenie fenállása első évében: részint, mivel a közönség osztatlan figyelmét a haza nagy érdekei vették igénybe; részint, mert a kedélyek általános hullámzása az irodalmi csöndesebb munkásságra is ernyesztőleg hatott.

Mindamellet igyekeztünk megoldani feladatunkat. Mennyire sikerült ez: olvasóinkra bizzuk megítélni. Elöttük a lap egy évi folyama erős és gyöngye oldalaiival; ám forgassák végig s ítéljenek: lehetett volna-e az adott körülmények közt e nemben valami sokkal jobbat állítani elő.

Szándékunk volt előfizetési határidőnket összeegyeztetni a naptári évvel, s eczél-

ből december végeig is fogadtunk el előfizetést. De bővebb megfontolás után beláttuk, hogy e változtatás nem czélszerű. Lapunk mind alakjára, mind tartalmára nézve alkalmas, hogy év végén beköttek; s azon t. előfizetőinket, kik mult évi novembertől jelen october végeig járatják, ha tovább nem kívánák is, nem foszthatnók meg címleptől és tartalomjegyzéktől. Már pedig ha ezeket adunk most octoberben s így bezárjuk ez évi folyamot: nem adhatunk decemberben ismét. A kötetek disztelen egyformátlansága is ellene mond ama változtatásnak. Ennélfogva tisztelettel fölkérjük azon t. cz. előfizetőinket, kik december végeig küldötték be a pénzt, hogy előfizetésöket félévre kiterjeszteni méltóztassanak.

Ezek szerint az előfizetés rendje így áll

Helyben házhoz, vidékre postai küldéssel:

Egész évre (nov. 1861—oct. 1862) . . . 10 ft. a. é.

Fél évre (nov. 1861—apr. 1862) . . . 5 „ „

Négy óra (jan.—ápril) 3 „ 50 kr.

Az előfizetési pénz a „Szépirodalmi Figyelő“ kiadó hivatalába (Egyetem-utcza 4. sz.) küldendő be.

Pest, oct. 23. 1861.

Heckenast Gusztáv

kiadó.

Arany János

szerkesztő tulajdonos.

Arany János, felelős szerkesztő és laptulajdonos.

Kiadó: Heckenast Gusztáv.